

УДК 930.25:[001.102:004:339.138
DOI: 10.31866/2616-7654.14.2024.318318

DIGITAL- МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА НОВІТНІ ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Леся Ковальська,
докторка історичних наук, професорка,
Державний університет інформаційно-
комунікаційних технологій
(Київ, Україна)
e-mail: dreamlife.lesya@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1579-7708

Григорій Ковальський,
кандидат філософських наук, доцент,
головний спеціаліст відділу зберігання та обліку
НАФ управління архівної справи
Державної архівної служби України
(Київ, Україна)
e-mail: kgrigorii@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3352-4754

Для цитування:

Ковальська, Л., & Ковальський, Г. (2024). Digital-маркетингова діяльність та новітні форми використання архівної інформації. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 14, 76-92. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318318>

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей і змісту методів digital-маркетингу інформаційної діяльності та новітніх форм використання архівної інформації.

Методи дослідження. Дослідження становить комплекс різноманітних методів пізнання та обстеження об'єктно-предметної складової проблеми. Методи наукового аналізу та синтезу сприяли проведенню всебічного огляду джерел і літератури із проблеми, виявленню інформації щодо шуканої проблеми та оформлення тексту. Оглядово-аналітичний метод використано для розгляду основних понять роботи та обстеження новітнього дискурсу інформаційної діяльності. Історичний метод дозволив розглянути об'єктно-предметну складову у ретроспективі та виявити основні форми використання архівної інформації. Метод аналітичного інтернет-моніторингу застосовано задля обстеження інформації е-ресурсів, виявлення особливостей зберігання, трансляції та презентування архівного е-документа.

Наукова новизна полягає у необхідності всебічного аналізу і науково-теоретичного обґрунтування digital-маркетингової діяльності та впровадження новітніх форм використання архівної інформації. Виявлення новітніх маркетингових тенденцій інформаційної діяльності й активне впровадження інформаційних технологій в архівну галузь визначає перспективу розвитку галузі, сприятиме вдосконаленню е-архівної комунікації та її інтеграції у світовий інформаційний простір.

Основні висновки. Удосконалення інформаційних технологій та поширення засобів інформаційно-комунікаційної діяльності в архівній галузі визначають новітні тенденції у сфері використання архівної інформації. В умовах активізації розвитку е-архіву та наповнення архівних вебресурсів спостерігається позитивна динаміка кількості користувачів і запитів на послуги. Однією з основних тенденцій і перспектив розвитку інформаційних соціальних комунікацій є просування в соціальних мережах, ефективного застосування е-маркетингу, залучення інтерактивних методик, розповсюдження маркетингу впливу та

використання інфлюенсерів, а також інформативний і відповідний контент-маркетинг з урахуванням поточних інформаційних потреб суспільства.

Ключові слова: архівознавство; документознавство; документний ресурс; інформаційна діяльність; архівні послуги; digital-маркетинг; вебсайт архівної установи; соціальні мережі; e-маркетинг.

ВСТУП

Архівні послуги щодо пошуку документної інформації стали найбільш затребуваними серед користувачів завдяки розширенню доступу до архівних документів в Україні та можливостей самостійного віддаленого задоволення інформаційних потреб. Це призвело до необхідності створення системи, яка надає інформаційні послуги як юридичним, так і індивідуальним особам. Залучення користувачів за допомогою методів digital-маркетингу поступово стає важливою частиною роботи архівів України, які мають унікальні колекції документів. Нині актуальним завданням у сфері архівістики є впровадження та широке використання сучасних інформаційних технологій для збереження і розповсюдження електронних архівних матеріалів. Завдяки методам digital-маркетингу та активної присутності у мережі інтернет значно підвищується якість і ефективність роботи архівістів. Використання новітніх методів роботи з користувачами сприяє популяризації накопиченого історико-культурного фонду, розвиває впізнаваний бренд архіву, підвищує імідж та матеріальне становище архівної установи. Методи digital-маркетингу дозволяють широкому спектру користувачів і дослідників швидко отримати доступ до архівних документних джерел інформації.

Цифрова трансформація економіки України тісно пов'язана з архівним сектором. Фахівці також підкреслюють, що потрібен науковий підхід до переходу у цифровий формат в архівній справі. Він має базуватися на загальних правилах і стандартах для створення, зберігання, опису та використання цифрових копій. Це потрібно зробити, щоб органи влади на всіх рівнях могли співпрацювати один з одним. Особливості взаємодії архівних установ та інформаційного середовища роблять використання інформаційних технологій у сфері архівної справи багатоаспектним завданням. У зв'язку зі швидким розвитком технологій необхідно постійно адаптуватися, планувати навчання персоналу та удосконалювати законодавство, щоб відповідати рівню розвитку інформаційних технологій. Фахівці стикаються з багатьма проблемами через інновації у цифровізації архівних ресурсів, особливо коли йдеться про великі цифрові проекти, такі як оцифрування архівних документів, їх ідентифікацію та верифікацію, створення єдиної платформи для дистанційного доступу до архівних послуг. Осмислення ролі інформаційних технологій як інструменту для популяризації архівного доступу та використання ресурсів у контексті сучасних викликів цифрової епохи є важливим для подальшого розвитку цього напрямку у цифрової еволюції української архівної галузі.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Дослідження базується на наукових розвідках вітчизняних та залучення досвіду закордонних дослідників і практиків. У вивченні питань архівного digital-маркетингу, теоретичного обґрунтування e-документознавства та e-архівознавства на особливу увагу заслуговують праці вітчизняних документознавців, джерелознавців, бібліотекознавців і архівістів. Всебічному вивченню архівної інформаційної ді-

яльності та актуалізації технологічних можливостей і трендів візуалізації архівної інформації присвячено науковій праці В. Бездрабко (2023). З позиції репрезентації інформаційних ресурсів у мережі інтернет Г. Боряк (2002) розглядає електронні архівні публікації. Дослідниці Л. Дубровіна, А. Киридон та І. Матяш (2017) аргументують вагомість архівів, бібліотек та музеїв як джерельної основи національної пам'яті, культурної спадщини України, що й зумовлює необхідність їх техніко-технологічного опрацювання та удоступнення у віртуальному інформаційному просторі. Окремо наголошено на необхідності розвитку цифрової гуманітаристики та баз даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України (Дубровіна та ін., 2020). Джерелознавчі аспекти опрацювання архівних інформаційних ресурсів, специфіку використання архівних документів у наукових розвідках, впровадження документальної спадщини у науковий обіг актуалізують І. Дідур та Л. Ковальська (2018; Ковальська, 2015). Змістову складову цифрового маркетингу у системі інноваційних інструментів управління розкриває О. Марчук (2018). Міждисциплінарний підхід висвітлення цієї проблеми із залученням наукових досягнень інформаційної галузі, документознавства і маркетингу дозволить отримати найбільш повне розкриття предмета та запропонувати практичні рекомендації вдосконалення архівної е-діяльності.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей і змісту методів digital-маркетингу інформаційної діяльності та новітніх форм використання архівної інформації.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологія дослідження полягає у застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Зокрема, підходів і принципів теорії соціальної комунікації та документознавства, методів наукового аналізу і синтезу, оглядово-аналітичного, історичного, методу аналітичного інтернет-моніторингу. Застосування заявленого комплексу методів дозволило розкрити сутність digital-маркетингу і механізмів його використання в інформаційній е-діяльності архівів. Джерельну базу дослідження становлять законодавчі акти України. Зокрема, Закони України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (Верховна Рада України, 1993), «Про інформацію» (Верховна Рада України, 1992) і «Про доступ до публічної інформації» (Верховна Рада України, 2011), інші нормативно-правові акти, що регулюють сферу інформаційно-комунікаційної діяльності архівів, відіграють важливу роль у розвитку архівної справи, визначають основні принципи реалізації державної політики архівної галузі (Державна архівна служба України, 2000; Міжнародний пошуковий портал, б.д.; Президент України, 2000). Також варто брати до уваги теоретичні напрацювання теоретиків і практиків у галузі архівознавства та документознавства. Вони вже стали теоретичними джерелами для дослідження і розвитку прикладної складової забезпечення інформаційної діяльності та комунікації архівної установи з користувачем.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Функціонування відкритого суспільства неможливе без свободи інформації, включаючи доступ до інформації архівів. Зі стрімкими змінами інформаційних технологій така свобода отримала прискіпливу увагу громадськості та була віддзерка-

лена у міжнародному і вітчизняному законодавстві. Характерні закони, прийняті в країнах Європи, визначають основні принципи політики доступу до архівної інформації, які базуються на загальних принципах демократії. Ключові положення розробки спеціальних заходів зі збереження цифрової спадщини та забезпечення доступу до неї національними законодавчими органами були встановлені ЮНЕСКО «Хартією про збереження цифрової спадщини» (UNESCO, 2003), програмою «Пам'ять світу» («UNESCO/UBC Vancouver Declaration», 2013) і «Рекомендаціями щодо збереження та доступу до документальної спадщини» (Edmondson, 2002). Фактично ці документи заклали активну діджиталізацію архівної сфери у світі. Архівні установи набувають значення, оскільки у їхніх фондах і колекціях зберігається вагома кількість офіційної та приватної інформації, яка може бути використана для різних цілей.

Окрім процесу організації збереження документних ресурсів, важливим елементом європейського законодавства є забезпечення доступу до архівних документів. Законодавство більшості європейських країн базуються на принципах доступу до архівів, визначених рекомендаціями Ради Європи та стандартами доступу до архівних документів Міжнародної ради архівів (International Council on Archives, n.d.). У європейській системі працює велика кількість законодавчих актів, які регулюють доступ до архівних документів. До них відносимо: закони про архіви, закони про архіви колишніх спецслужб, закони про свободу інформації, закони про таємність, закони про захист даних, закони про авторське право та багато інших (Верховна Рада України, 1992, 1993, 2011, 2023; Державна архівна служба України, б.д.; Президент України, 2000). Динаміка розвитку архівної справи в Україні залежить від активізації міжнародної співпраці. Зацікавленість споживачів архівною інформацією збільшує кількість запитів, що сприяє економічній незалежності архівних установ, забезпеченню їх технічними ресурсами та іншим аспектам діяльності.

Задані інформаційно-технологічною революцією та нормативними актами європейського і українського законодавства цифровізаційні тренди розвитку архівів спричинили широкомасштабне залучення інструментарію digital-маркетингу. Це передбачає використання цифрових платформ та медіаканалів для побудови взаємодії з аудиторією задля продажу інформаційних архівних послуг. Цей вид маркетингу дозволяє ефективно комунікувати в онлайн-середовищі, відстежувати результативність рекламних кампаній, швидко адаптувати стратегії просування відповідно до змін у ринкових умовах і поведінці споживачів.

Рис. 1. Головні інструменти digital-маркетингу архівної справи

Digital-маркетинг є важливою системою інструментів, що можуть бути використані в онлайн-середовищі для реклами і просування архівних послуг, залучення аудиторії та фокусування уваги до інформаційного продукту з метою їх монетизації або підвищення впізнаваності архівного бренду. Пандемія та військова агресія на Україну виступили каталізаторами масштабного переходу бізнес-середовища, освітніх процесів, повсякденного життя українців у режим віддаленої/дистанційної роботи, що призвело до зростання кількості цифрових приладів і відзначилося широким застосуванням інструментарію digital-маркетингу, наведеного на рисунку 1.

Вебсайт архіву як інструмент комунікації та надання архівних послуг

У світі лише за 2022 р. користувачі мережі інтернет провели загалом 12,5 трильйона годин онлайн. Тривалість часу, який витрачає людина в мережі, продовжує зростати: середня кількість перебування в інтернеті збільшилася на 4 хвилини на день (що становить +1 %, порівнюючи із 2021 р.). Ці додаткові хвилини можуть здатися невеликими, проте, якщо помножити їх на кількість інтернет-користувачів у всьому світі, це призведе до понад 5 мільярдів додаткових днів використання трафіку інтернету лише за 2022 р. (Kemp, 2023).

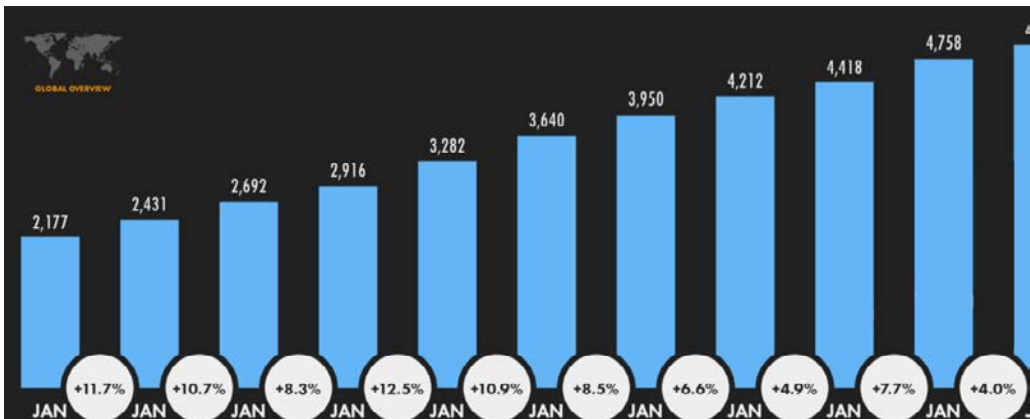

Рис. 2. Звіт Global Digital Overview за 2022 р.:
приріст кількості користувачів мережі інтернет у світі (млн осіб)
(Kemp, 2023)

Згідно з даними щорічного звіту Global Digital Overview за 2022 р., на початку 2023 р. інтернетом користувалося 5,16 мільярда людей, що становить приблизно 64 % від загального населення Землі. У міських районах цей показник склав 78,3 %, тоді як у сільських – лише 45,8 %. У Північній Кореї лише 0,06 % населення має доступ до мережі інтернет, тоді як у Катарі та Об'єднаних Арабських Еміратах цей показник становить аж 99 % (Kemp, 2023). За результатами дослідження Міністерства цифрової трансформації України (б.д.), у 2021 році приблизно 47,8 % українців віком від 18 до 70 років мають цифрові навички нижче рівня базових. Тим часом лише 11,2 % населення цієї категорії не мають жодних цифрових навичок.

Аналітики Global Digital Overview дають власне бачення і відповідь на запитання, чому світ переходить в інтернет. Незважаючи на зміни пошукової поведін-

ки людей у світі, «пошук інформації» залишається основною причиною використання мережі інтернет. Дослідження показали, що шість із десяти користувачів працездатного віку (57,8 %) звертаються до онлайн-ресурсів, коли шукають потрібну інформацію. Використовують мережу задля підтримки зв'язку із друзями та родиною 53,7 % користувачів. Щоб бути в курсі новин і поточних подій – 50,9 %, а для перегляду відео – 49,7 % (Kemp, 2023).

Нині абсолютна більшість державних установ та приватних компаній мають власні вебсайти. Створення унікального контенту, оптимізованого для пошукових систем мережі інтернет, забезпечує широкий доступ до необхідної користувачу інформації, спрощує соціальну комунікацію та забезпечує оперативність у вирішенні питань надання послуг із будь-якої локації. Зазначені інструменти успішно використовуються архівами світу для залучення користувачів, просування інформаційного продукту та розширення архівних послуг (Дідур & Ковальська, 2018). Відкритість і адаптивність інформації вебсайту архіву дозволяє збільшити відвідуваність, запускати мережеву рекламу у визначеному просторі та часі, задавати у соціальному просторі потрібні формати іміджу архівного бренду. Перехід економічних відносин в онлайн-площину підсилює конкуренцію серед архівних установ з ідентичними інформаційними послугами, стимулює архівістів шукати нові шляхи комунікації з користувачами, використовувати новітні інструменти digital-маркетингу для підвищення економічної ефективності конкретного архіву.

Західні архівні вебресурси структуровано за стандартною схемою: пошукові інструменти, нормативно-правова база, онлайн-виставки, міжнародне співробітництво, конференції та зустрічі, контактна інформація, публікації, довідкові матеріали, послуги, бази даних і каталоги, зворотний зв'язок, запитання та відповіді. Так, на вебсайті Міжнародної ради архівів можна дізнатися про діяльність організації, взяти участь у розробленні проектів у галузі архівної справи (рис. 3) (International Council on Archives, n.d.).

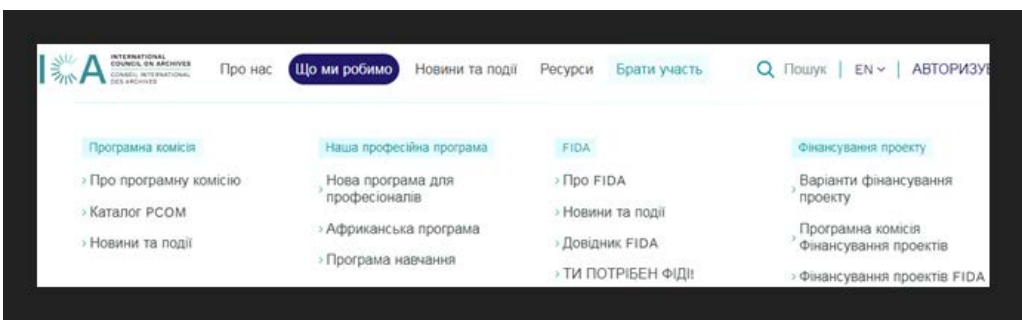

Рис. 3. Міжнародна рада архівів: структура розділу проектів.
Вебсайт: ica.org (International Council on Archives, n.d.)

Деякі ресурси надають лише контактну інформацію, а інші додатково містять нормативно-правові документи, довідкові матеріали та інформацію про міжнародне співробітництво. Певні сайти детально описують надавані послуги. Розділ «Карта сайту» значно спрощує користувачеві орієнтування у структурі вебсайту і обсягах інформації.

Вебсайти Archivia Net, Repositories of Primary Sources, національні архіви Канади, Великобританії, Швеції, Чеської Республіки, Національна архівна служба США, система Державних архівів Латвії, Генеральна дирекція державних архівів Польщі, Архів відкритого суспільства, Центральний державний архів Праги публікують у мережі інтернет бази даних та каталоги фондів. Одним із найбільш рейтингових у багатьох аспектах є вебсайт Національного архіву Австралії (рис. 4) (National Archives of Australia, n.d.). Унікальність австралійської системи полягає у тому, що вона презентує доступ до величезного обсягу документальної інформації на рівні описів окремих документів: каталог включає описи 2,6 млн одиниць зберігання, що становить 10 % архівного фонду Австралії. Повна цифрова доступність національної архівної спадщини цієї країни, за оцінками експертів, триватиме 80 років, і це без урахування нових надходжень. Цифрові копії цих документів можна замовити онлайн. Каталог Національного архіву Австралії містить описи 80 тисяч колекцій, а також інформацію про 9 тисяч фондоутворювачів і власників архівних зібрань.

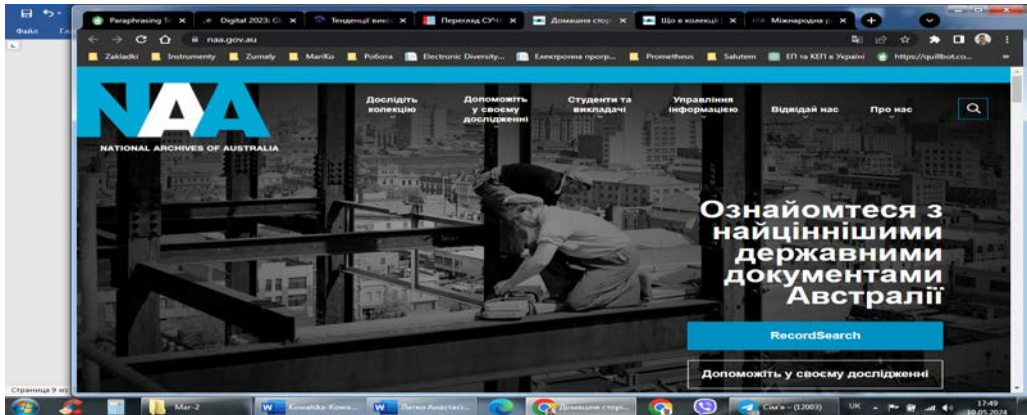

Рис. 4. Структура Національного архіву Австралії.
Вебсайт: naa.gov.au (National Archives of Australia, n.d.)

Користувачі НАА можуть шукати та замовляти фотодокументи за допомогою візуального пошуку. Можна написати електронний лист експертам архіву, щоб отримати консультацію. На вебсайті є окрема сторінка «Про сайт», на якій детально описано різні технічні питання, включаючи друк сторінок, формати файлів, авторські права, проблеми з безпекою інформації, особливо персональної, реєстрацію відвідувачів і інформацію про збір електронної пошти. У магазині Національного архіву є окрема сторінка, яка присвячена путівникам. Вони містять бібліографічний опис, анотацію та ціну кожного видання, геральдичні і картографічні матеріали, відео, публікації та багато корисного.

Більшість архівних установ країн європейської цивілізаційної орбіти розробляють спеціальні платформи програмного забезпечення, які спрощують процес пошуку потрібного користувачеві архівного документа. До прикладу, у Польщі працює портал «Szukajwarchiwach», який став популярним через інтуїтивний інтерфейс та простоту роботи для дослідника. Користувачі мають змогу отримати

єдиний доступ до цифрового архівного фонду польських державних архівів за допомогою цього порталу (*Szukaj w Archiwach*, n.d.).

Одним з основних пріоритетів для Укрдержархіву та державних архівних установ України і потребою часу також є цифрова трансформація всіх аспектів архівної діяльності, включаючи діловодство та державну систему страхового фонду документації, закріплену у нормативних документах ДАС України (Президент України, 2000). Сучасні вебсайти центральних та обласних архівних установ набули великого значення як джерела первинної інформації для генеалогічних досліджень. Деякі архівні вебресурси вирізняються своєю багатою інформацією, легкістю доступу та можливістю адаптації до потреб віддалених користувачів. Архівісти Укрдержархіву вийшли на уніфікаційну модель програмного забезпечення, у якій представлені пошукова система, путівник і покажчики, а також документи фондів. Кожен вебсайт центральних архівів України отримав розділ E-Resource, через який реалізується доступ до документних ресурсів архівних установ. Для забезпечення роботи E-Resource архівістами проводиться значна робота з оцифрування не тільки описів фондів, але й безпосередньо документного наповнення фондів зберігання. Доступ до документних фондів надається через створення особистого кабінету користувача.

Розділ E-Resource реалізовано на програмній платформі ARCHIUM компанії «Архівні інформаційні системи», яка дозволяє створювати та представляти окремі документні колекції в мережі інтернет, а також генерувати в одній базі великі комплексні електронні документні ресурси державних архівів (*ARCHIUM – платформа*, б.д.). Функціонал цифрової платформи ARCHIUM дозволяє адмініструвати конструкцію контенту, структуруючи її на п'ять ступенів ієрархії, здійснити автоматизацію введення даних для управління доступу користувачів. Окремо є можливість представлення описових та структурних метаданих, включаючи архівні стандарти. Можливість тегування надає повнотекстовий пошук з окремим виведенням результатів за типами метаданих і тегів. Платформа надає багатофункціональний інтерфейс для візуалізації цифрових зображень, а також управління контентом для наповнення та управління документним ресурсом.

У перспективі до платформи ARCHIUM мають долучитися усі державні архіви, архівний вебсайт має бути спільним для центральних, державних і обласних архівів з метою забезпечення онлайн-доступу до всіх оцифрованих документних ресурсів. У подальшому архівістами планується інтеграція не лише документних ресурсів архівів, а й приватних документних колекцій. Нині відбувається процес інтеграції архівів на публічному рівні, на рівні представлення оцифрованих документів і впровадження широкого повнотекстового пошуку. Другою частиною цієї інтеграційної платформи буде адміністративний інтерфейс для управління порталом, який дозволить вирішувати управлінські завдання Укрдержархіву. Планується також інтеграція на рівні облікових даних та статистики – можливість цифрової звітності по документних базах помітно підвищить ефективність внутрішньої роботи архівів і архівної служби. За словами голови Укрдержархіву А. Хромова, мільйони скан-копій архівних документів, представлені на єдиному ресурсі, дозволять реалізувати пошук за ключовими словами і описовими документами (*Запрацювало Єдине вікно доступу*, 2022; Міжархівний пошуковий портал, б.д.).

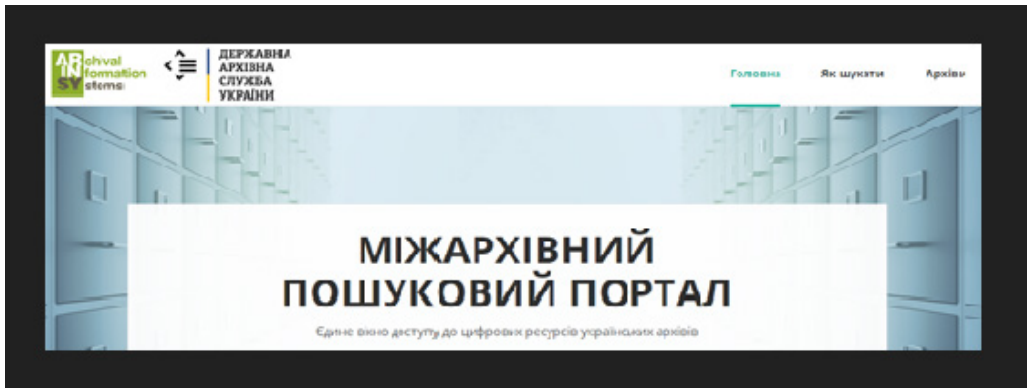

Рис. 5. Міжархівний пошуковий портал – єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів. Вебсайт: searcharchives.net.ua (Міжархівний пошуковий портал, б.д.)

До прикладу, Центральний державний історичний архів України у місті Києві також проводить активну роботу з цифровізації (Центральний державний історичний архів України, м. Київ, б.д.). У розділі E-Resource вебсайту архівісти розробили онлайн-покажчик до колекції метричних книг, значну кількість документів оцифровано за допомогою Family Search, проте частина метричних книг ЦДІАК залишається неоцифрованою. У розділі E-Directory представлені описи десятків фондів ЦДІАК, що дозволяє дослідникам працювати з документами дистанційно. Серед доступних онлайн-матеріалів у розділі E-архів представлено оцифровані документи з різних періодів історії, такі як акти люстрації королівщини часів Речі Посполитої, документи монастирів, козацьких полків, особисті фонди, зокрема М. Грушевського.

Подібну роботу сьогодні в межах загальної цифровізації інформаційної діяльності проводить Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (б.д.). Архів зберігає різноманітні документи, що охоплюють усі періоди історії України у ХХ ст., включаючи епоху Української Народної Республіки, період Української Держави та правління Павла Скоропадського, Директорію, а також часи радянської та німецької окупацій. Основною метою електронного ресурсу архіву є забезпечення віддаленого доступу до архівних документів у повному обсязі. Для цього реалізовано уніфікований підхід для усіх центральних архівів через розділ E-Resource на вебсайті архіву. Користувачам надається можливість здійснювати повнотекстовий пошук за назвами фондів, історичними описами, анотаціями та заголовками справ. Електронний покажчик імен, організацій і географічних назв дозволяє замінити традиційні карткові каталоги, що спрощує пошук інформації для дослідників. За допомогою вебінтерфейсу можна переглядати оцифровані документні матеріали архіву, також є функція замовлення перегляду документа у читальному залі архіву.

Розвиток вебсайту архівної установи є екзистенційною умовою існування сучасної архівної системи. Рівень організації вебсайтів може значно відрізнятись в різних країнах і залежить від основного призначення електронної документної системи, інформаційного потенціалу держави, концепцій розвитку вебсайтів та наявності кваліфікованих фахівців. Реформування ідейно-технологічної

складової роботи архівів, розширення функціоналу української архівної системи, відкриття цифрового доступу до документних ресурсів неодмінно спирається на технології Web 2.0 та готується до впровадження технологій Web 3.0. А це передбачає насамперед наявність базового вебпорталу архівних установ та інтегральної міжархівної системи збереження й пошуку потрібної інформації. Багато архівних вебсайтів переважно містять адміністративну інформацію та перелік послуг. Проте сьогодні відбувається пришвидшення процесу розширення цифрових колекцій. А завдяки впровадженню єдиної системи доступу дослідникам надається безперервний доступ до нових електронних копій документів і довідкового матеріалу.

Digital-маркетингова комунікація архівів

Революційні зміни в технологічному розвитку суспільства відкривають великий резерв користувачів соціальних мереж, що можна побачити зі звіту Global Digital Overview, наведеного на рисунку. Це створює умови комерційного використання таких інформаційних платформ для організації соціальної комунікації з потенційними користувачами архівних документних ресурсів. Згідно з даними, наведеними на рисунку 6, із 2021 по 2022 рік кількість користувачів соціальних мереж зростає на десять відсотків і досягла цифри 4,6 мільярда осіб. За тенденціями, показаними Global Digital Overview, тренд на збільшення кількості користувачів соціальних мереж продовжиться.

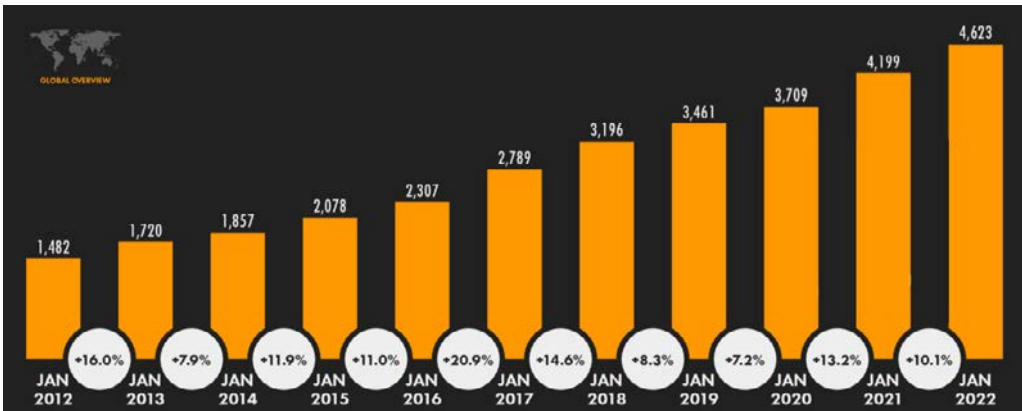

Рис. 6. Звіт Global Digital Overview за 2022 р.:
приріст кількості користувачів соціальних мереж у світі (млн осіб) (Kemp, 2023)

Основними перевагами використання цифрових інструментів і технологій digital-маркетингу є інтерактивність, віртуалізація, персоналізація в режимі реального часу, що характеризується високим рівнем впливу на емоції користувачів та задоволення їх потреб і відчуттів. Застосування інструментарію digital-маркетингу в архівній діяльності є інноваційною формою взаємодії із соціумом та зацікавленими в архівній інформації. Як наведено на першому рисунку, дослідження ефективності digital-маркетингу забезпечується використанням таких каналів, як вебсайт архівної установи, сторінки у соціальних мережах, е-маркетинг, SMM (соціальний медіамакетинг), SMO (оптимізація для соціальних мереж), SEO (оптимізація сайту у пошукових системах), SEM (пошу-

ковий маркетинг) та інше (Марчук, 2018). Основними завданнями digital-маркетингу архівної інформації є аналіз ринку інформації та визначення попиту на ретроспективну документну інформацію. Digital-маркетингова діяльність спирається на маркетингові дослідження, які передбачають створення користувачької інформаційної системи для збору і зберігання даних. Це допомагає аналізувати тренди на попит документної інформації.

Ефективним інструментом для популяризації архівної інформації через digital-маркетингові комунікації беззаперечно є використання соціальних мереж. Шляхом створення сторінок у соціальних мережах працівники архівних установ можуть взаємодіяти з різними користувачами за допомогою текстового, візуального, відео- та аудіоконтенту, сприяючи формуванню позитивного іміджу архівів і зацікавленості у їх цінностях та історико-культурній спадщині. Соціальні мережі є платформою для взаємодії та обміну інформацією з користувачами, які застосовують їх у своїй професійній діяльності. Можна спостерігати, як соціальні мережі все частіше використовуються архівами світу для іміджевого покращення та налаштування соціальної взаємодії з користувачами архівних послуг. Особливої актуальності це набуває у країнах, де архівні установи мають обмежений бюджет на розроблення комунікаційних стратегій.

Працівники архівів у всьому світі впроваджують соціальні мережі для активної взаємодії з користувачами, сприяючи обміну інформацією між істориками, дослідниками, генеалогами та іншими зацікавленими особами, які підтримують місію популяризації архівної інформації. Сьогодні, як показано на рисунку 7, серед найпопулярніших соціальних мереж у світі, наведених у щорічному дослідженні, Global Digital Overview відзначає Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, TikTok, Telegram, Pinterest, Twitter, LinkedIn. Працівники архівних установ можуть використовувати хештеги в соціальних мережах для маркування повідомлень і полегшення пошуку тематичної інформації.

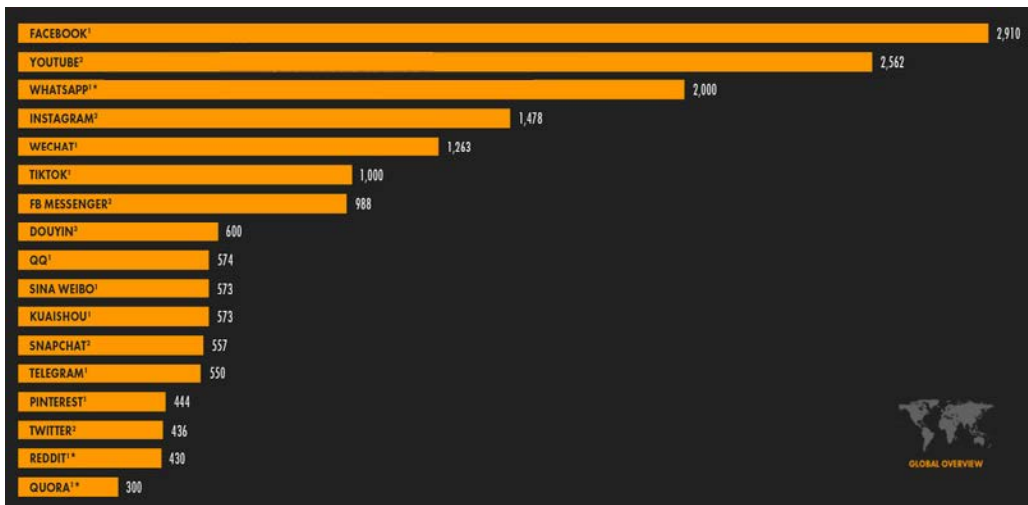

Рис. 7. Звіт Global Digital Overview за 2022 р.: найбільші за кількістю соціальні мережі у світі (млн осіб) (Kemp, 2023)

У digital-маркетингу набуває популярності е-маркетинг, зміст якого в організації розсилки e-mail повідомлень. Використовуючи користувацькі бази, такий вид маркетингу здатен привертати, утримувати й підвищувати вірність/відданість користувача. Одним із ключових трендів у digital-маркетингу є контент-маркетинг, націлений на генерування адаптованої до пошукових системи. Алгоритми пошукових систем, таких як Google, швидко розвиваються, постійно вдосконалюючи алгоритми пошукової видачі. Контент має бути інформативним, цікавим, актуальним та корисним для користувача.

В контексті діджиталізації комунікаційної політики архіву виникає питання організації візуалізації документної інформації. Віртуальні архівні виставки, які доступні на вебсайтах архівних установ, сприяють активній популяризації історико-культурної спадщини українського народу, трансляції в часі і просторі ретроспективної інформації. Використання геоінформаційних ресурсів стає одним із методів digital-маркетингової комунікації для привертання уваги громадськості до архівної інформації, популяризації історичних місць та подій, які зберігаються у документах архівних фондів (Дідур & Ковальська, 2018).

Людина завжди цінує час, і на допомогу приходять чат-бот, зручність якого у можливості технологічної інтеграції з вебсайтом, FB-messenger, WhatsApp, Telegram та іншими месенджерами. Можливість отримати відповіді на основні питання без необхідності дзвінків до оператора чи довгого листування надає помітний комфорт як користувачам, так і працівникам. Чат-боти спрощують життя клієнтам і працівникам архіву. Зростає популярність голосових асистентів, як Siri (Apple), Google Assistant, Вікторія Ші (МЗС України) та багато інших. Оптимізація вебсайтів та контенту для голосового пошуку дозволяє компаніям посідати високі позиції у пошукових запитах за допомогою голосу. Розроблення додатків для голосових асистентів відкриває користувачам персоналізований доступ до інформаційних послуг. Зручність у швидкому доступі до вебсайтів архівних установ надають QR-коди. Архіви повинні використовувати їх для швидкого інформування/переходу на вебсайт, популяризації архівних ресурсів та послуг у межах визначеної комунікаційної стратегії.

Важливим інструментом digital-маркетингу є рекламні акції, поширені в інтернет-просторі. MEGOGO періодично надає безкоштовний доступ до відео- та аудіоконтентів. YAKABOO робить аудіо- та електронні книги безкоштовними для українців у своєму додатку. Для архівів також цікавою є можливість використання доповненої реальності (AR) та віртуальної реальності (VR), що дають можливість створювати інтерактивний і захоплюючий контент, ретранслюючи документовані події минулого. Це дозволить користувачам активно взаємодіяти з інформаційними продуктами і створювати історичну комунікацію з видатними особами або власними предками. Гейміфікація як інтерактивний елемент нового покоління користувачів стає актуальним і популярним напрямом серед digital-маркетологів. Вона привертає увагу користувачів, сприяє формуванню емоційного зв'язку, створює прив'язку та встановлює нові тісні зв'язки з користувачем, сприяє взаємодії з історичною подією документних ресурсів та закріплює комунікацію з аудиторією користувачів.

Одним із нових трендів у сфері інтернет-маркетингу є маркетинг впливу, коли інфлюенсери передають специфічне повідомлення цільовій аудиторії. Згід-

но з відомостями від HypeAuditor, у 2021 р. популярність інтернет-інфлюенсерів у сфері бізнесу зростає на 30 %, а ТБ-інфлюенсери показали зростання активності на 24 %. Прогнозується, що сектор інфлюенсер-маркетингу в Instagram зростає на 8,4 мільярда доларів протягом наступних трьох років і досягне 22,2 мільярда доларів до 2025 р. (Дідур & Ковальська, 2018).

Перспективними для розвитку digital-маркетингової діяльності архівної установи, а також взаємодії з користувачами стануть створення чат-ботів у популярних месенджерах і соціальних мережах, оптимізація сайту для взаємодії з соціальними мережами та пошуковими системами, розроблення голосового пошуку і створення інтерактивного контенту, включаючи використання віртуальної та доповненої реальності. Висвітлені інструменти digital-маркетингу покликані підвищити довіру користувачів, покращити лояльність до архівних брендів, збільшити комерціалізацію е-послуг архівних установ, поліпшити і закріпити документні комунікації з користувачами. Тенденція розвитку digital-маркетингу та його інструментарію буде й надалі еволюціонувати, трансформуватися та адаптуватися до новітніх умов маркетингової діяльності. Тому архівним працівникам необхідно постійно аналізувати і адаптувати інформаційні стратегії, використовуючи сучасні інструменти digital-маркетингу.

ВИСНОВКИ

Інтеграція новітніх технологій і поширення засобів телекомунікаційної передачі інформації в Україні сприяють підвищенню результативності співпраці та ефективному ознайомленню українського суспільства із глобальним інформаційним середовищем. Новітні вимоги та умови створення архівних вебресурсів призвели до постійного збільшення кількості архівних вебсайтів країн світу в інтернеті. Одними з головних тенденцій та перспектив розвитку е-комунікації стає впровадження чат-ботів, просування послуг і товарів у соціальних мережах, використання е-маркетингу, створення інтерактивних опитувань, розповсюдження маркетингу впливу та використання лідерів думок, інформативний і релевантний контент-маркетинг. Інструменти digital-маркетингу дозволяють залучити більшу аудиторію користувачів архівної інформації, покращити комунікацію, підвищити лояльність бренду, матеріальне становище архівів, зручність взаємодії з користувачами. Швидкий розвиток digital-маркетингу призводить до постійних змін, які помітно і позитивно впливають на розроблення стратегій та використання digital-технологій для взаємодії з користувачами інформаційних послуг. Для результативності й ефективності маркетингової діяльності архіву потрібно сьогодні використовувати технології останніх трендів на практиці та розробляти стратегії присутності архівів у світовій мережі.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

Бездрабко, В. (2023, 26 жовтня). Візуалізація архівної інформації: технологічні можливості й тренди. В В. О. Кудлай, І. В. Мельничук, І. О. Петрова, & О. О. Федотова (Упоряд.), *Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі* [Матеріали конференції] (с. 32–35). Маріупольський державний університет.

- Боряк, Г. В. (2002). Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів. *Архіви України*, 4–6(250), 141–169.
- Верховна Рада України. (1992, 2 жовтня). *Про інформацію* (Закон № 2657-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
- Верховна Рада України. (1993, 24 грудня). *Про Національний архівний фонд та архівні установи* (Закон № 3814-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
- Верховна Рада України. (2011, 13 січня). *Про доступ до публічної інформації* (Закон № 2939-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
- Верховна Рада України. (2023, 10 серпня). *Про цифровий контент та цифрові послуги* (Закон № 3321-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
- Державна архівна служба України. (б.д.). *Головна*. Взято 14 квітня 2024 з archives.gov.ua
- Державна архівна служба України. (2000, 20 вересня). *Про створення Web-сайту Державного комітету архівів України* (Наказ № 53). <https://old.archives.gov.ua/Lawbase/SCAU/index.php?2000-53>
- Дідур, І. П., & Ковальська, Л. А. (2018). Потреби користувачів архіву та новітні форми використання архівної інформації. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*, 1(10), 131–136.
- Дубровіна, Л., Киридон, А., & Матяш, І. (2017). Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник*, 1, 3–10.
- Дубровіна, Л., Лобузін, К., Онищенко, О., & Боряк, Г. (2020). Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України. *Рукописна та книжкова спадщина України*, 25, 290–309. <https://doi.org/10.15407/rksu.25.290>
- Запрацювало Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів*. (2022, 11 травня). Укрінформ. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3480856-zapracuvalo-edine-vikno-dostupu-do-cifrovih-resursiv-ukrainskih-arhiviv.html>
- Ковальська, Л. А. (2015). *Джерелознавчий дискурс історії радянського Руху Опору (1941–1945 рр.)*. Нілан-ЛТД.
- Марчук, О. О. (2018). Цифровий маркетинг як інноваційний інструмент управління. *Економіка і суспільство*, 17, 296–299.
- Міжархівний пошуковий портал. (б.д.). *Головна*. Взято 16 квітня 2024 з www.searcharchives.net.ua
- Міністерство цифрової трансформації України. (б.д.). *Головна*. Взято 14 квітня 2024 з <https://thedigital.gov.ua/>
- Президент України. (2000, 22 березня). *Про Положення про Державний комітет архівів України* (Указ № 486/2000). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486/2000#Text>
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. (б.д.). *Головна*. Взято 14 квітня 2024 з <https://tsdavo.gov.ua>
- Центральний державний історичний архів України, м. Київ. (б.д.). *Головна*. Взято 14 квітня 2024 з <https://cdiak.archives.gov.ua>
- ARCHIUM – платформа для створення цифрового архіву*. (б.д.). Архівні інформаційні системи. Взято 16 квітня 2024 з <https://arinsy.com/product/archium/>
- Edmondson, R. (Comp.). (2002). *Memory of the World: general guidelines to safeguard documentary heritage*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- International Council on Archives. (n.d.). *Home*. Retrieved April 14, 2024, from <https://www.ica.org/fr>
- Kemp, S. (2023, January 26). *Digital 2023: Global Overview Report*. Datareportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>

- National Archives of Australia. (n.d.). *Home*. Retrieved April 14, 2024, from <https://www.naa.gov.au>
- Szukaj w Archiwach: zbiory archiwalne on-line. (n.d.). Szukaj w Archiwach. Retrieved April 16, 2024, from szukajwarchiwach.gov.pl
- UNESCO. (2003, August 19). Draft Charter on the Preservation of Digital Heritage: In *General Conference, 32nd session, Paris* [Conference session] (pp. 1–10). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000131178>
- UNESCO/UBC Vancouver Declaration: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. (2013). In L. Duranti & E. Shaffer (Ed.), *The Memory of the World in the Digital Age Digitization and Preservation* [Conference proceedings] (pp. 1452–1456). <http://unesco.hemsida.eu/wp-content/uploads/2015/06/Vancouver-Declaration-September-2012.pdf>

REFERENCES

- ARCHIUM – platforma dla stvorennia tsyfrovoho arkhivu [ARCHIUM – a platform for creating a digital archive]. (n.d.). Archival Information Systems. Retrieved April 16, 2024, from <https://arinsy.com/product/archium/> [in Ukrainian].
- Bezdrabko, V. (2023, October 26). Vizualizatsiia arkhivnoi informatsii: tekhnolohichni mozhlyvosti y trendy [Visualization of archival information: technological possibilities and trends]. In V. O. Kudlai, I. V. Melnychuk, I. O. Petrova, & O. O. Fedotova (Comps.), *Studii z informatsiinoi nauky, sotsialnykh komunikatsii ta filolohii v suchasnomu sviti* [Studies in information science, social communications and philology in the modern world] [Conference proceedings] (pp. 32–35). Mariupol State University [in Ukrainian].
- Boriak, H. V. (2002). Elektronni arkhivni publikatsii v Interneti: problemy reprezentatsii informatsiinykh resursiv [Electronic archival publications on the Internet: problems of representation of information resources]. *Archives of Ukraine*, 4–6(250), 141–169 [in Ukrainian].
- Central State Historical Archives of Ukraine in Kyiv. (n.d.). *Holovna* [Home]. Retrieved April 14, 2024, from <https://cdiak.archives.gov.ua> [in Ukrainian].
- Didur, I. P., & Kovalska, L. A. (2018). Potreby korystuvachiv arkhivu ta novitni formy vykorystannia arkhivnoi informatsii [Needs of archive users and newest forms of archival information use]. *Bulletin of Student Scientific Society*, 1(10), 131–136 [in Ukrainian].
- Dubrovina, L., Kyrydon, A., & Matiash, I. (2017). Arkhivy, biblioteky, muzei – dzherelna osnova natsionalnoi pamiaty, kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Archives, libraries and museums – the sources base of the national memory and cultural heritage of Ukraine]. *Bibliotechnyi visnyk*, 1, 3–10 [in Ukrainian].
- Dubrovina, L., Lobuzina, K., Onyshchenko, O., & Boriak, H. (2020). Tsyfrova humanitarystyka ta bazy danykh dokumentalnoi kulturnoi spadshchyny v bibliotekakh Ukrainy [Digital humanities and databases of cultural heritage in libraries of Ukraine]. *Manuscript and book heritage of Ukraine*, 25, 290–309. <https://doi.org/10.15407/rksu.25.290> [in Ukrainian].
- Edmondson, R. (Comp.). (2002). *Memory of the World: general guidelines to safeguard documentary heritage*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [in English].
- Interarchival Search Portal. (n.d.). *Holovna* [Home]. Retrieved April 16, 2024, from www.searcharchives.net.ua [in Ukrainian].
- International Council on Archives. (n.d.). *Home*. Retrieved April 14, 2024, from <https://www.ica.org/fr> [in French].

- Kemp, S. (2023, January 26). *Digital 2023: Global Overview Report*. Datareportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report> [in English].
- Kovalska, L. A. (2015). *Dzhereloznavchyi dyskurs istorii radianskoho Rukhu Oporu (1941–1945 rr.)* [Source studies discourse on the history of the Soviet Resistance Movement (1941–1945)]. Nilan-LTD [in Ukrainian].
- Marchuk, O. O. (2018). Tsyfrovyyi marketynh yak innovatsiinyi instrument upravlinnia [Digital marketing as an innovative management tool]. *Economy and Society*, 17, 296–299 [in Ukrainian].
- Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (n.d.). *Holovna* [Home]. Retrieved April 14, 2024, from <https://thedigital.gov.ua/> [in Ukrainian].
- National Archives of Australia. (n.d.). *Home*. Retrieved April 14, 2024, from <https://www.naa.gov.au> [in English].
- President of Ukraine. (2000, March 22). *Pro Polozhennia pro Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy* [On the Regulation on the State Committee on Archives of Ukraine] (Decree No. 486/2000). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486/2000#Text> [in Ukrainian].
- State Archival Service of Ukraine. (n.d.). *Holovna* [Home]. Retrieved April 14, 2024, from archives.gov.ua [in Ukrainian].
- State Archival Service of Ukraine. (2000, September 20). *Pro stvorennia Web-saitu Derzhavnoho komitetu arkhiviv Ukrainy* [On creation of the web-site of the State Committee on Archives of Ukraine] (Order No. 53). <https://old.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/index.php?2000-53> [in Ukrainian].
- Szukaj w Archiwach: zbiory archiwalne on-line* [Search in Archives: online archival collections]. (n.d.). Szukaj w Archiwach. Retrieved April 16, 2024, from szukajwarchiwach.gov.pl [in Polish].
- The Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine. (n.d.). *Holovna* [Home]. Retrieved April 14, 2024, from <https://tsdavo.gov.ua> [in Ukrainian].
- UNESCO. (2003, August 19). Draft Charter on the Preservation of Digital Heritage: In *General Conference, 32nd session, Paris* [Conference session] (pp. 1–10). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000131178> [in English].
- UNESCO/UBC Vancouver Declaration: The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation. (2013). In L. Duranti & E. Shaffer (Ed.), *The Memory of the World in the Digital Age Digitization and Preservation* [Conference proceedings] (pp. 1452–1456). <http://unesco.hemsida.eu/wp-content/uploads/2015/06/Vancouver-Declaration-September-2012.pdf> [in English].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1992, October 2). *Pro informatsiiu* [On information] (Law No. 2657-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1993, December 24). *Pro Natsionalnyi arkhivnyi fond ta arkhivni ustanovy* [On the National Archive Fund and Archives] (Law No. 3814/XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2011, January 13). *Pro dostup do publichnoi informatsii* [On access to public information] (Law No. 2939-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2023, August 10). *Pro tsyfrovyyi kontent ta tsyfrovi posluhy* [On digital content and digital services] (Law No. 3321-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> [in Ukrainian].
- Zapratsiuvalo Yedyne vikno dostupu do tsyfrovyykh resursiv ukrainskykh arkhiviv* [The Single window of access to digital resources of Ukrainian archives has become operational]. (2022, May 11). Ukrinform. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3480856-zapratsiuvalo-edine-vikno-dostupu-do-cifrovih-resursiv-ukrainskih-arhiviv.html> [in Ukrainian].

UDC 930.25:[001.102:004:339.138

Lesia Kovalska,
*DSc in History, Professor,
State University of Information
and Communication Technologies
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: dreamlife.lesya@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1579-7708*

Hryhorii Kovalskyi,
*PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor,
Chief Specialist of the NAF Storage and Accounting
Department,
Department of Archival Affairs of the State Archival
Service of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: kgrigorii@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3352-4754*

DIGITAL MARKETING ACTIVITIES AND INNOVATIVE FORMS OF USING ARCHIVAL INFORMATION

The aim of the study is to identify peculiarities and content of digital marketing methods of information activities and innovative forms of using archival information.

Research methods. The study is a complex of various methods of cognition and examination of the object-subject component of the problem. The methods of scientific analysis and synthesis contribute to comprehensive review of sources and literature on the issue, the discovery of information on the sought problem and the text design. The overview and analytical method is used to study the main concepts of the work and survey the current discourse of information activity. The historical method makes it possible to consider the object-subject component in retrospect, and to identify the main forms of archival information usage. The method of analytical Internet monitoring is used to examine the information of e-resources, to identify peculiarities of storage, transmission and presentation of archival e-documents.

The scientific novelty consists in the necessity of a comprehensive analysis and scientific-theoretical grounding of digital marketing activity, and the introduction of the latest forms of archival information using. Identifying the innovative marketing tendencies of information activities and the active introducing of information technologies into the archival sphere determine the future development of the industry, as well as contribute to the improvement of e-archival communication and its integration into the global information space.

Main conclusions. The improvement of information technologies and the spread of means of information and communication activities in the archival sphere determine the latest tendencies in the field of archival information use. In conditions of e-archive development intensification and filling of archival web resources, a positive dynamics in the number of users and requests for services is observed. One of the main trends and prospects for the development of informational social communications is promotion in social networks, the effective use of e-marketing, the involvement of interactive methods, the spread of influence marketing and the applying of influencers, as well as informative and relevant content marketing taking into account current informational needs of society.

Keywords: archival science; documentary science; document resource; intelligent activity; archival services; digital marketing; archival institution website; social networks; e-marketing.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2024 р.